

Załącznik do uchwały nr 14/2024
Zarządu Stowarzyszenia „Metropolia Warszawa”
z dnia 9 lipca 2024 roku

Stanowisko Zarządu Stowarzyszenia „Metropolia Warszawa” w sprawie projektowanych zmian systemu finansowania jednostek samorządu terytorialnego

Finansowanie jednostek samorządu terytorialnego w Polsce podlegało w ostatnich latach istotnym modyfikacjom, które w znaczący sposób zmieniły sytuację budżetową tych jednostek i w bardzo wielu przypadkach ograniczyły ich możliwości rozwojowe. Sytuacja finansowa JST po kilkuletnim okresie funkcjonowania zmian, w tym w ramach programu „Polski Ład” jest gorsza niż przed ww. zmianami.

W latach 2022-2024 jednostki samorządu terytorialnego utraciły ponad ¼ swoich dochodów z PIT. Tylko w około 60% zostały uzupełnione poprzez doraźne rekompensaty ze strony rządu, co łącznie skutkowało ubytkiem dochodów tych samorządów w wysokości blisko 24 miliardów złotych. Program „Polski Ład” obniżył dochody JST do najniższego poziomu w historii mierzonego relacją do PKB: po wyłączeniu dochodów z gospodarki odpadami udział dochodów własnych do PKB Polski spadł w ubiegłym roku do wartości 4,9%. Od 2022 roku polskie JST notują znaczący deficyt budżetowy, skokowe spadki wyniku operacyjnego, w szczególności w samorządach miejskich oraz szybki spadek wskaźnika pokrycia wydatków bieżących dochodami bieżącymi.

Spośród jednostek samorządu terytorialnego metropolii warszawskiej aż 84% zanotowało w latach 2022-2024 ujemny bilans zmian w dochodach, tj. brak pokrycia utraty dochodów z PIT przekazanymi rekompensatami. Samorzady Stowarzyszenia „Metropolia Warszawa” utraciły od 2022 roku blisko ¼ dochodów z PIT. Tylko 1/3 tej straty została uzupełniona rekompensatami rządowymi. Łączny spadek dochodów samorządów Stowarzyszenia w ww. okresie to 6,2 miliarda złotych. Co więcej, program „Polski Ład” w 44 JST Stowarzyszenia spowodował w 2024 roku spadek przeciętnego poziomu limitu obsługi długu w stosunku do roku 2021.

Po wprowadzeniu „Polskiego Ładu” połowa JST Stowarzyszenia „Metropolia Warszawa” generuje deficyt operacyjny lub balansuje na granicy między deficytem a nadwyżką. W dłuższym okresie symptomem ograniczenia możliwości budżetowych JST nie będą deficyty operacyjne, ponieważ JST będą zmuszone do zawężenia fiskalnego i zbilansowania działalności operacyjnej kosztem nakładów na realizację zadań bieżących i inwestycyjnych. Istotnym wyzwaniem dla samorządów pozostaje permanentnie deficytowy system finansowania transportu publicznego, wzrost kosztów systemu gospodarowania odpadami komunalnymi oraz szybki przyrost liczby mieszkańców nie płacących PIT w miejscu faktycznego zamieszkania na terenie metropolii warszawskiej. Ważną kwestią jest także znaczący udział osób w wieku przedprodukcyjnym w strukturze mieszkańców metropolii, w tym uczniów ukraińskich, co skutkuje znacznymi potrzebami finansowania w sferze edukacji. Wciąż dużym obciążeniem dla samorządów pozostaje konieczność wnoszenia do budżetu państwa tzw. „janosikowego”.

 ul. Twarda 18
00-105 Warszawa

NIP: 5222579606
KRS: 0000203026

 sm.waw.pl
 biuro@sm.waw.pl

 +48 881 942 414

Biorąc pod uwagę powyższe uwarunkowania, Stowarzyszenie „Metropolia Warszawa” z zadowoleniem przyjmuje zapowiedź Ministerstwa Finansów dot. zmian w zakresie systemu finansowania JST w Polsce, które miałyby opierać się na zwiększeniu dochodów JST w stosunku do dotychczasowych rozwiązań oraz oparciu tych dochodów na procentowym udziale JST w dochodach podatników na jej terenie.

Mając na względzie pilną potrzebą wprowadzenia ww. zmian, które według zapowiedzi strony rządowej mogą wejść w życie już od 1 stycznia przyszłego roku, Stowarzyszenie postuluje uwzględnienie w ramach projektowanej reformy poniższych kwestii:

- oparcie finansów JST na przewidywalnych dochodach własnych, bazujących na niezależnych od koniunktury politycznej kryteriach i algorytmach, które będą gwarantowały finansowanie stabilne i adekwatne do kosztów realizowanych zadań,
- opracowanie oczekiwanego od kilku lat katalogu zadań zleconych dla samorządów oraz przekazywanie środków do realizacji tych zadań, umożliwiających pełne i terminowe ich wykonanie zgodnie z art. 49 ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego,
- zapewnienie adekwatnego poziomu finansowania usług publicznych, w szczególności sfery edukacji, z uwzględnieniem rzeczywistych potrzeb danej JST wynikających z przyrostu liczby uczniów, w tym m.in. poprzez dalsze funkcjonowanie subwencji oświatowej oraz zapewnienie finansowania utrzymania infrastruktury edukacyjnej z uwagi na znaczenie wydatków w tym sektorze w budżetach JST, a także zwiększenie dotacji przedszkolnych dla JST,
- rozważenie wprowadzenia programu finansowania budowy infrastruktury edukacyjnej dla JST o znaczących potrzebach w tym zakresie z uwagi na sytuację demograficzną,
- rozważenie zmian dot. obowiązku finansowania szkół niepublicznych w formie dotacji JST z uwagi na pojawiającą się nieefektywność aktualnych rozwiązań, związanych m.in. z przenoszeniem działalności o tym charakterze do formuły niestacjonarnej,
- zróżnicowanie poziomów podatków lokalnych, wraz z potencjalnym podwyższeniem minimalnego ich poziomu, np. w postaci ustanowienia stawek minimalnych wszystkich podatków lokalnych na poziomie np. 80% wartości dopuszczalnych,
- przywrócenie wcześniej obowiązujących zasad ustalania taryfy wodno-kanalizacyjnej na poziomie JST w celu zapewnienia adekwatnego poziomu utrzymania infrastruktury i inwestycji w tym sektorze,
- wprowadzanie zmian w systemie funkcjonowania Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych z odpowiednim wyprzedzeniem, tj. według algorytmu rok poprzedni minus 1 rok, w celu uniknięcia drastycznych i nagłych obciążeń budżetowych dla JST, w szczególności w sferze oświaty,
- rozważenie dodatkowych rekompensat budżetowych dla JST na rok 2024 w związku ze skutkami ograniczenia dochodów z PIT oraz uwzględnienie znaczącego udziału osób w wieku przedprodukcyjnym, które nie generują dochodów a jedynie ogromne wydatki w sferze edukacyjnej i opiekuńczo-wychowawczej,

- przeznaczenie dodatkowych środków na zatrudnienie pracowników w OPS do obsługi osób pochodzenia ukraińskiego, proporcjonalnie do funduszu pomocowego, w związku z brakiem kontynuacji świadczeń dla uchodźców z Ukrainy w postaci 300+ oraz 40 zł na zakwaterowanie i wyżywienie, co spowodowało wzrost liczby osób wymagających stałej pomocy, obsługiwanych przez OPS,
- zamiana pożyczek z Krajowego Planu Odbudowy na dotacje i granty,
- przedłużenie reguły fiskalnej z art. 242 ustawy o finansach publicznych co najmniej do 2028 r.,
- przesunięcie terminu wejścia w życie systemu kaucyjnego dopiero po wprowadzeniu obowiązków związanych z wprowadzeniem na rynek produktów w opakowaniach,
- wprowadzenie zwolnienia z opodatkowania podatkiem od towarów i usług zadań inwestycyjnych finansowanych z budżetów JST.

Wyrażamy przekonanie, że wprowadzenie powyższych rozwiązań istotnie ułatwi prowadzenie zrównoważonej gospodarki finansowej przez samorządy lokalne, które są odpowiedzialne w pierwszej kolejności za zapewnianie odpowiedniego standardu usług publicznych dla swoich mieszkańców. Jednocześnie pozostajemy do dyspozycji w zakresie bezpośrednich uzgodnień i konsultacji planowanych zmian dot. finansowania JST w Polsce.

Stowarzyszenie
„METROPOLIA WARSZAWA”
PREZES ZARZĄDU

Michał Olszewski

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
540 EAST 57TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637